

Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості та проблеми її укладення

Негода К.О., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Кубарева О.В.*

Набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) призвело до якісних змін у правовій системі нашої країни та появи інститутів, раніше не відомих вітчизняному законодавству. Новелою, яка, без перебільшення, потребує ґрунтовного наукового дослідження, є угода про визнання винуватості. Детальний аналіз особливостей цього інституту дає підстави стверджувати про існування проблеми, яка полягає в неузгодженості правового регулювання моменту, з якого можна ініціювати укладення угоди, з принципом установлення об'єктивної істини в справі. Проблематичним також видається забезпечення принципу змагальності сторін кримінального провадження, оскільки обов'язкова участь захисника в кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості законом не передбачена.

Моніторинговий звіт «Реалізація нового КПК України у першому півріччі 2013 року» ілюструє, що кількість угод про визнання винуватості становить 8% від загальної кількості проваджень, надісланих до суду (або 930 таких угод на місяць протягом першого півріччя 2013 року). Така кількість спрощених проваджень продовжує перебувати на допустимому рівні, тобто вони не перетворилися на основний вид проваджень. Кількість угод про примирення становить 8,5% від загальної кількості проваджень, надісланих до суду (або 1 100 таких угод на місяць протягом першого півріччя 2013 року) [1, с.4].

Чимало науковців аргументують позицію, що метою угоди про визнання винуватості є забезпечення принципу процесуальної економії. На думку О. Г. Добровольської, провадження на підставі угоди про визнання вини є проявом диференціації кримінально-процесуальної форми як реакції держави на значну завантаженість слідчих і судових органів справами, розв'язання кримінально-правових конфліктів та подолання шкідливих наслідків злочину може бути здійснено з застосуванням процесуальної економії [2, с. 368]. Її позицію цілком поділяє В. М. Верещак, яка вказує, що головна мета угод про визнання вини в американському кримінальному процесі, яка продукується державною політикою, – уникнути проведення громіздкого судового розслідування [3, с. 42]. Складно не погодитися і з думкою В. І. Боярова, що основна мета угоди про визнання вини, по суті, утилітарна – якнайшвидше залагодження конфлікту з метою процесуальної економії [4, с. 150]. А. В. Лапкін у своїх працях справедливо зазначає, що договірні процедури відповідають міжнародним стандартам і покликані спростити кримінальне провадження, позбавити його обвинувального ухилу, досягти компромісу між публічними і приватними інтересами [5, с. 297].

Проте чинний КПК містить суттєву прогалину, яка, на нашу думку, ставить під загрозу дотримання прав та свобод громадян, а також перешкоджає встановленню об'єктивної істини у справі. Ця проблема

полягає в тому, що укладення угоди про визнання винуватості може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку. Наділення прокурора такими повноваженнями, коли останній має право запропонувати особі укласти угоду про визнання винуватості відразу після повідомлення їй про підозру, є відвертим порушенням презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини. Повідомлення особі про підозру, складання слідчим і затвердження прокурором обвинувального акта на стадії досудового розслідування, розгляд справи у підготовчому провадженні не вирішують наперед визнання його винуватим у вчиненні злочину. Лише один орган у державі наділений таким правом – це суд, який відповідно до ст. 124 Конституції України є носієм судової влади, що здійснює правосуддя в умовах законності, незалежності, гласності та змагальності.

Ще однією прогалиною, яка ставить сторони кримінального провадження в нерівне процесуальне становище, є те, що закон не передбачає обов'язкову участь захисника під час проведення переговорів та укладання самої угоди. Якщо ч. 1 ст. 469 КПК передбачає, що домовленості стосовно угоди про примирення можуть здійснюватися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді), то частина друга зазначеної статті визначає лише, за чією ініціативою може бути укладена угода про визнання винуватості, однак не згадує про захисника як про потенційного учасника такої угоди.

Отже, на нашу думку, введення інституту угоди про визнання винуватості у чинний Кримінальний процесуальний кодекс України є доцільним. Хоча існують прогалини та практичні проблеми у чинному кримінально-процесуальному законодавстві щодо правового регулювання угоди про визнання винуватості, які треба усунути і опрацювати напрями вдосконалення її процесуальної форми. Також існує потреба в забезпеченні обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості, оскільки дотримання принципу змагальності сторін кримінального провадження є прерогативою правової держави.

Список використаних джерел:

1. Моніторинговий звіт Центру політико-правових реформ «Реалізація нового КПК України у першому півріччі 2013 року». – К., 2013. – 21 с.
2. Добровольська О. Г. Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості відповідно до нового КПК України / О. Г. Добровольська // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. – 2013. – № 1. – Т. 26 (65). – С. 367–372.
3. В.М. Верещак // Вісник Верховного Суду України. – 2000. – № 1. – С. 41–44.
4. Бояров В. І. Скорочена процедура судового слідства та угода про визнання вини: проблемні питання нового Кримінального процесуального кодексу України / В. І. Бояров // Часопис цивільного і кримінального судочинства: науково-практичний журнал. – 2012. – № 4 (7). – С. 150–154.
5. Лапкін А. В. Проблеми участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості / А. В. Лапкін // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2012. – № 1000. – Серія «Право». – № 11. – С. 297–301.